

MARTIN HEIDEGGER

A NÉMET EGYETEM ÖNHANGSÚLYOZÁSA

Fordította: Gausz András
A fordítást az eredetivel egybevetette: Kocziszky Éva

Martin Heidegger 1889-ben született Messkirchben. Középiskolai tanulmányai után a freiburgi egyetemen teológiát és filozófiát hallgat. 1915-ben ugyanitt habilitál. 1923 – 28 között rendkívüli professzorként Marburgban tevékenykedik, majd 1928-ban Freiburgban kapja meg Husserl katedróját. 1933 áprilisában az egyetem rektora lesz, rövid ideig rokonszenvezik a nemzeti-szocialista mozgalommal, ám csakhamar ellentétei támadnak a náci kultúrpolitikával. 1934 februárjában lemond a rektorságról. A második világháború után egy ideig nem tanít; 1951-ben visszatér az egyetemre, de már a következő évben végleg búcsút mond az egyetemi oktatásnak. Élete utolsó évtizedeiben visszavonultan élt egészen 1976-ban bekövetkezett haláláig.

Főbb művei:

Die Kategorien- und Bedeutungslehre des Duns Scotus(1916)

Sein und Zeit (1927)

Kant und das Problem der Metaphysik (1929)

Was ist Metaphysik? (1930)

Vom Wesen der Wahrheit (1943)

Platons Lehre von der Wahrheit (1947)

Holzwege (1950)

Was heisst Denken? (1954)

Vorträge und Aufsätze (1954)

Der Ursprung des Kunstwerkes (1959)

Nietzsche I – II. (1961)

Die Kunst und der Raum (1969)

GAUSZ ANDRÁS

HEIDEGGER REKTORI BESZÉDE A KÉSŐI MŰVEK FELŐL

Heidegger *Rektori-beszédét* kétnyelvű kiadványként adjuk közre. Az ok nyilvánvaló: Heidegger fordítani annyit jelent, mint egy kitérés kísérletből visszatérni a kísérlet előtti állapotba, a problematikusként értelmezett európai metafizika nyelvezetéből egy problémamentes nyelvezetbe. A fordításba kényszerített szavak ez utóbbi esetben, a tartalom s a kontextus vonatkozásában talán megőrizhetik a szövegek eredeti értelmét; erőtlenné lesznek azonban a legfőbb kérdés megfogalmazásakor, amikor a szavak és a szavakkal lefedhető tartalom között megszakad a direkt kapcsolat, és a nyelv a „lét világitó-elrejtekező megérkezése”-ként (HB 324. o. WEG) táródik föl.¹ Heidegger *Rektori-beszédében* az „ember”-t, a „tudomány”-t, s az „egyetem lényegé”-t a „lét” előbbi „világitó-elrejtekező” folyamatában, az „ck-szisztencia” felől, a „vihár”-ba kivette jeleníti meg (SU 18. o.). Nélkülözhetjük-e ezt a „vihár”-t?

1955-ben Conradin Kreutzerre emlékezve Johann Peter Hebelt idézi: „Növények vagyunk, amelyek – bevalljuk-e szívesen, vagy sem – a gyökérzetből kell hogy kitorjjenek a földre, hogy az Éterben virágozhassanak és gyümölcsözhessenek” (G 14. o.). A késői művek szellemiségéből eredően nemcsak az ember „növény”, „növény” a „tudomány”, sőt az „egyetem” eredeti lényege is. A „növény” pedig, hogy „talaj-álló”-vá (boden-ständig) legyen (uo. 15. skk. o.), nem szakadhat el, „puszta létező”-ként értelmezve önmagát, az őt lehetőséggé tevő „négyes”-től (Geviert), a „Föld”-től, az „Ég”-től, az „isteniek”-től és a „halandók”-től (VA 164. skk. o.), mert ha elkülönül, ellene a „létezők elrejtettségének teljes hatalma lázad fel” (SU 5. o.), miközben elszárad a „növény”. Elkülönülés, ha az „egyetem” „fakultások”-ra, „szakok”-ra esik szét, ha a „teória” elszakad a „praxis”-tól, ha a „tudomány” – megfelelően az „eszmélő gondolkodás” (besinnliche Denken) lehetőségéről – kizárólag a „számoló gondolkodás” (G 13. o.), az „újkor matematikai-technikai gondolkodás”-ának (SU 6. o.) adja meg magát. A *Rektori-beszéd* ezért kérdéseiben az egésztől elszakadt létezőket „az állandó világbizonytalanság veszedelmének legszűkebb állásai”-ba kényszerítve, „minden dolog szorongattatásának lényegi közelségéből” kiindulva teszi vizsgálat tárgyává (vö. uo. 10. o.). A „vihár” így a „lét”-kérdés közelségébe hozva a „tudomány” s az „egyetem” lényegét, megóvhat ezeknek puszta „Ge-stell”-é egyszerűsödésétől. (TK 19. skk. o.)² Bármennyire erőtlenné is az ember „sors” előtti „cselekvő kitartás”-a, „ha a tudomány lényegét *kérdező* értelemben, *a létező egészének bizonytalansága közötti elfedetlen kitartásként akar*”-ja (SU 6. sk. o.), „szellemi világ”-ával megóvhatja magát a „Ge-stell” lehetőségeket korlátozó egyirányú „kikövetelése”-től. Ha viszont „Gestell” úrrá lesz a „tudomány lényegé”-n – mert úgymond minden megnyilatkozása, „átállítás”-a (Verstellen des Gestells) csak a „lét igazságá”-nak egyféle „fölvillanás”-a (TK 45. o.) – megszűnik a kapcsolat a „lét”-tel, s az ember önmagának, tudományának, egyetemének lényegét valami önmagán kívüliben lesz kénytelen keresni. A tudományt művelő tudós, az egyetemen tanuló diák megfelelően a „négyes”-ről s megadhatja magát a „Ge-stell”-nek. Megteheti ezt a filozófus is.³ A földjét művelő paraszt viszont

termésében, borában az „isteniek” és a „halandók” egymásratalálását, az „Ég és a Föld lakodalmá”-nak gyümölcsét látja (VA 165. o.).

Heidegger 1932-ben, a nagy gazdasági világválság idején egy délnyugatnémet szőlősgazdákat támogató provinciális pártot választott. 1933-ban a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt tagjaként a Freiburg im Breisgau-i egyetem rektora lett. Az utókor a *Rektori-beszéd*-ből – érthető módon – Heidegger politikai állásfoglalását akarja kiolvasni. Állást foglalni viszont annyit jelent, mint a „Ge-stell”-ben eligazodni. A *Rektori-beszéd* nem ír a „Ge-stell”-ről.

JEGYZETEK

1. Heidegger műveit a Richardson-féle szimbólumok szerint jelölöm. HB: Brief über den „Humanismus”, WEG: Wegmarken, G: Gelassenheit, VA: Vorträge und Aufsätze, SU: Die Selbstbehauptung der Deutschen Universität.
2. A „Ge-stell” lefordíthatatlan fogalom. A *Die Frage nach der Technik*-ben így jellemzi: „Most azt a kikövetelő igényt, amely az embereket arra gyűjti egybe, hogy az önmagát-leleplezőket (Sichentbergende) beállításként állítsa be, Ge-stell-nek nevezzük.
3. Heidegger filozófiatörténetészeket illető csipős megjegyzései valószínűleg ezen alapulnak.

MARTIN HEIDEGGER

**DIE SELBSTBEHAUPTUNG DER
DEUTSCHEN UNIVERSITÄT**

Rede,
gehalten bei der feierlichen Übernahme
des Rektorats der Universität
Freiburg i. Br. am 27. 5. 1933

MARTIN HEIDEGGER

A NÉMET EGYETEM ÖNHANGSÚLYOZÁSA

Beszéd a Freiburg i. Br.-i egyetem
rektorátusának ünnepi átvétele
alkalmából
1933 május 27.

Die Übernahme des Rektorats ist die Verpflichtung zur *geistigen* Führung dieser hohen Schule. Die Gefolgschaft der Lehrer und Schüler erwacht und erstarkt allein aus der wahrhaften und gemeinsamen Verwurzelung im Wesen der deutschen Universität. Dieses Wesen aber kommt erst zu Klarheit, Rang und Macht, wenn zuvörderst und jederzeit die Führer selbst Geführte sind – geführt von der Unerbittlichkeit jenes geistigen Auftrags, der das Schicksal des deutschen Volkes in das Gepräge seiner Geschichte zwingt.

Wissen wir um diesen geistigen Auftrag? Ob ja oder nein, unabwendbar bleibt die Frage: sind wir, Lehrerschaft und Schülerschaft dieser hohen Schule, in das Wesen der deutschen Universität wahrhaft und gemeinsam verwurzelt? Hat dieses Wesen echte Prägekraft für unser Dasein? Doch nur dann, wenn wir dieses Wesen von Grund aus *wollen*. Wer möchte aber daran zweifeln? Gemeinhin sieht man den vorwaltenden Wesenscharakter der Universität in ihrer „Selbstverwaltung“; die soll erhalten bleiben. Allein – haben wir es auch ganz bedacht, was dieser Anspruch auf Selbstverwaltung von uns fordert?

Selbstverwaltung heißt doch: uns selbst die Aufgabe setzen und selbst Weg und Weise ihrer Verwirklichung bestimmen, um darin selbst zu sein, was wir sein sollen. Aber wissen wir denn, *wer wir selbst sind*, diese Körperschaft von Lehrern und Schülern der höchsten Schule des deutschen Volkes? *Können* wir das überhaupt wissen, ohne die Ständigste und härteste *Selbstbesinnung*?

Weder die Kenntnis der heutigen Zustände der Universität, noch auch die Bekanntheit mit ihrer früheren Geschichte verbürgen schon ein hinreichendes Wissen von ihrem Wesen – es sei denn, daß wir zuvor in Klarheit und Härte dieses Wesen für die Zukunft umgrenzen, in solcher Selbstbegrenzung es *wollen*, und daß wir in solchem Wollen uns selbst *behaupen*.

Selbstverwaltung besteht nur auf dem Grunde der Selbstbesinnung. Selbstbesinnung aber geschieht nur in der Kraft der *Selbstbehauptung* der deutschen Universität. Werden wir sie vollziehen und wie?

Die Selbstbehauptung der deutschen Universität ist der ursprüngliche, gemeinsame Wille zu ihrem Wesen. Die deutsche Universität gilt uns als die hohe Schule, die aus Wissenschaft und durch Wissenschaft die Führer und Hüter des Schicksals des deutschen Volkes in die Erziehung und Zucht nimmt. Der Wille zum Wesen der deutschen Universität ist der Wille zur Wissenschaft als Wille zum geschichtlichen geistigen Auftrag des deutschen Volkes als eines in seinem Staat sich selbst wissenden Volkes. Wissenschaft und deutsches Schicksal müssen *zumal* im Wesenswillen zur Macht kommen. Und sie werden es dann und *nur* dann, wenn wir – Lehrerschaft und Schülerschaft – *einmal* die Wissenschaft ihrer innersten Notwendigkeit aussetzen und wenn wir *zum anderen* dem deutschen Schicksal in seiner äußersten *Not* standhalten. –

Das Wesen der Wissenschaft erfahren wir allerdings nicht in seiner innersten Notwendigkeit, solange wir nur – vom „neuen Wissenschaftsbegriff“ redend – einer allzu heutigen Wissenschaft die Eigenständigkeit und Voraussetzungslosigkeit bestreiten. Dieses lediglich verniehnende und kaum über die letzten Jahrzehnte zurückblickende Tun wird nachgerade zum Schein einer wahrhaften Bemühung um das Wesen der Wissenschaft.

A rektorátus átvétele kötelez e felső iskola szellemi vezetésére. A tanítók és tanítványok serege egyedül a német egyetem lényegében való igazi és együttes gyökerezéséből támad fel és erősödik meg. Ez a lényeg azonban csak akkor lesz világossá, jut rangra és hatalomra, ha a vezetők egyszer s mindenkor maguk is vezetettek lesznek – vezetettvén azon szellemi megbízatás kérlelhetetlensége által, amely a német nép sorsát történelmének veretébe kényszeríti.

Tudunk-e valamit e szellemi megbízatásról? Igen vagy nem, elkerülhetetlen a kérdés: mi, e felső iskola tanársága és diáksága igazán és együttesen a német egyetem lényegében gyökerezünk-e? Van-e e lényegnek igazi formálóbereje ittlétünk számára? Csak akkor, ha ezt a lényeget eredendően akarjuk. Ámde ki kételkedne ebben? Általában az egyetem uralkodó lényegi jellegét az „önkormányzat”-ban látják, amely fenntartandó. De – eléggé meggondoltuk-e, hogy az önkormányzatra való igény mit követel tőlünk?

Hiszen az önkormányzat azt jelenti, hogy magunk tűzzük ki a feladatunkat, és megvalósításának útját módját magunk határozzuk meg annak érdekében, hogy benne magunk azok legyünk, akinek lennünk kell. De tudjuk-e azt, hogy mi magunk, a német nép e legfelső iskolájának tanáraiból és tanulóiból álló testület, kicsodák-vagyunk? Tudhatjuk-e ezt egyáltalán szüntelen és kemény öneszmélés híján?

Sem az egyetem mai állapotainak ismerete, sem a korábbi történetével való megismerkedés nem kezkesedik az egyetem lényegéről való elegendő tudásról, ha előzőleg nem határoztuk körül ezt a lényeget tisztán és szilárdan a jövő számára, és ha nem akarjuk ezt a lényeget az ilyen önmeghatározásban, és ha nem hangsúlyozzuk magunkat ebben az akaráásban.

Önkormányzat csak az öneszmélés alapján létezhet. Öneszmélés azonban csak a német egyetem önhangsúlyozásának erejében történhet. Fogatosítani fogjuk-e ezt, és hogyan?

A német egyetem önhangsúlyozása lényegének eredendő, közös akaráását jelenti. A német egyetem számunkra azon felső iskolaként létezik, amely a tudománnyal és a tudományon keresztül vonja be a német nép vezetőit és sorsának pástorait a nevelésbe és a művelésbe. A német egyetem lényegének akarása a tudománynak az akarása, azaz a német népnek, mint az államban önmagát tudó-népnek történelmi szellemi megbízatására irányuló akarat. A tudománynak és a német sorsnak főképpen a lényegakaráásban kell uralomra jutnia. És ezek arra is jutnak, de csak akkor, ha mi – a tanárság és diákság – egyfelől a tudományt ennek belső szükségessége szerint tűzzük ki, és ha másfelől a német sorsot ennek legvégső szorultságában is kiálljuk.

A tudomány lényegét persze nem a tudomány legbelső szükségessége szerint tapasztaljuk mindaddig, ameddig – „új tudományfogalom”-ról beszélve – egy nagyon is mai tudománynak az önállóságát és előfeltétel nélküliségét vitatjuk pusztán. Ez a csupán tagadó, és az utóbbi évtizedeken alig túltekingtő ténykedés lassanként a tudomány lényege iránti fáradozás igazi látszatává növi ki magát.

Wollen wir das Wesen der Wissenschaft fassen, dann müssen wir erst der Entscheidungsfrage unter die Augen gehen: soll Wissenschaft fernerhin für uns noch *sein*, oder sollen wir sie einem raschen Ende zutreiben lassen? Daß Wissenschaft überhaupt sein soll, ist niemals unbedingt notwendig. Soll Wissenschaft aber sein und soll sie *für* uns und *durch* uns sein, unter welcher Bedingung kann sie dann wahrhaft bestehen?

Nur dann, wenn wir uns wieder unter die Macht des *Anfangs* unseres geistig-geschichtlichen Daseins stellen. Dieser Anfang ist der Aufbruch der griechischen Philosophie. Darin steht der abendländische Mensch aus einem Volkstum kraft seiner Sprache erstmals auf gegen das *Seiende im Ganzen* und befragt und begreift es *als* das Seiende, das es ist. Alle Wissenschaft ist Philosophie, mag sie es wissen und wollen – oder nicht. Alle Wissenschaft bleibt jenem Anfang der philosophie verhaftet. Aus ihm schöpft sie die Kraft ihres Wesens, gesetzt, daß sie diesem Anfang überhaupt noch gewachsen beliebt.

Wir wollen hier zwei auszeichnende Eigenschaften des ursprünglichen griechischen Wesens der Wissenschaft *unserem* Dasein zurückgewinnen.

Bei den Griechen ging ein alter Bericht um, Prometheus sei der erste Philosoph gewesen. Diesen Prometheus läßt Aischylos einem Spruch sagen, der das Wesen des Wissens ausspricht:

ΤΕΧΝΗ Δ ΑΝΑΓΚΗΣ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΑ ΜΑΚΡΩ

(Prom. 514 ed. Wil.)

„Wissen aber ist weit unkräftiger denn Notwendigkeit.“ Das will sagen: jedes Wissen um die Dinge bleibt zuvor ausgeliefert der Übermacht des Schicksals und versagt vor ihr.

Eben deshalb muß das Wissen seinen höchsten Trotz entfalten, für den erst die ganze Macht der Verborgenheit des Seienden aufsteht, um wirklich zu versagen. So öffnet sich gerade das Seiende in seiner unergründbaren Unabänderlichkeit und leiht dem Wissen seine Wahrheit. Dieser Spruch von der schöpferischen Unkraft des Wissens ist ein Wort der Griechen, bei denen man allzu billig das Vorbild für ein rein auf sich selbst gestelltes und dabei selbstvergessenes Wissen finden möchte, das man uns als die „theoretische“ Haltung deutet. – Aber was ist die *θεωρία* für den Griechen? Man sagt: die reine Betrachtung, die nur der Sache in ihrer Fülle und Forderung verbunden bleibt. Dieses betrachtende Verhalten soll unter Berufung auf die Griechen um seiner selbst willen geschehen. Aber diese Berufung hat unrecht. Denn einmal geschieht die „Theorie“ nicht um ihrer selbst willen, sondern einzig in der Leidenschaft, dem Seienden als solchem nahe und unter seiner Bedrängnis zu bleiben. Zum andern aber kämpften die Griechen gerade darum, dieses betrachtende Fragen als eine, ja als *die* höchste Weise der *ενεργεια*, des „am-Werke-Seins“, des Menschen zu begreifen und zu vollziehen. Nicht stand ihr Sinn danach, die Praxis der Theorie anzugleichen, sondern umgekehrt, die Theorie selbst als die höchste Verwirklichung echter Praxis zu verstehen. Den Griechen ist die Wissenschaft nicht ein „Kulturgut“, sondern die innerst bestimmende Mitte des ganzen volklich-staatlichen Daseins. Wissenschaft ist ihnen auch nicht das bloße Mittel der Bewußtmachung des Unbewußten, sondern die das ganze Dasein scharfhaltende und es umgreifende Macht.

Wissenschaft ist das fragende Standhalten inmitten des sich ständig verbergenden Seienden im Ganzen. Dieses handelnde Ausharren weiß dabei um seine Unkraft vor dem Schicksal.

Ha a tudomány lényegét akarjuk megragadni, akkor legelőször a döntő kérdést kell szemügyre vennünk: léteznie kell-e tudománynak a továbbiakban is, vagy pedig sodorjuk gyors yégre felé. Sohasem feltétlenül szükségszerű, hogy léteznie kell egyáltalán tudománynak. De hogyha léteznie kell, és számunkra és általunk kell léteznie, akkor milyen föltétel közepette állhat fenn igazán?

Csak akkor, ha mi magunkat újból szellemi történelmi ittlétünk kezdetének hatalma alá állítjuk. Ez a kezdet a görög filozófia föltörekvésének korszaka. Ebben lázad fel először a nyugati ember nemzeti öntudatában, nyelvi ereje által a létezők egésze ellen, és így kérdez rá, így ragadja meg, mint létezőt, ami van. Minden tudomány filozófia, akár tudomást akar erről venni és így akarja ezt, akár nem. Minden tudomány foglya marad a filozófia kezdetének. Belőle meríti lényegének erejét, feltéve, hogy a kezdettel még meg tud birkózni.

Itt, saját ittlétünk számára, a tudomány eredeti görög lényegének két kitüntetett sajátosságát akarjuk visszanyerni.

A görögöknél régen az a hír járta, amely szerint úgymond Prométhész volt az első filozófus. Ezzel a Prométheusszal mondatja Aiszkülosz a mondást, amely a tudás lényegét mondja ki:

ΤΕΧΝΗ Δ ΑΝΑΓΚΗΣ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΑ ΜΑΚΡΩ

(Prom. 514 ed. Wil.)

„A tudás azonban sokkal erőtlenebb mint a szükségszerűség.” Vagyis: a dolgokról való mindenféle tudás ki van szolgáltatva a sors magasabb hatalmának és előtte csődöt mond.

Eppen ezért a tudásnak ki kell bontakoztatnia azt a legfőbb dacot, melyért a létezők elrejttségének teljes hatalma lázad fel, hogy valóban csődöt mondjon. Így nyílik meg éppen a létező az ő kifürkészhetetlen megváltoztathatatlanságában és kölcsönzi a tudásnak igazságát. A tudás teremtő erőtlenségéről szóló fönti mondás a görögök kifejezése, akiknél túlonúl könnyedén egy tisztán önmagára alapozott és emellett önmagát elfeledett tudás mintaképét akarták megtalálni, amit számunkra „teoretikus” viszonyulásként próbáltak meg értelmezni. De mi a θεωρία a görögöknél? Azt mondják: a tiszta szemlélődés, amely a dologgal csak ennek teljességében és kihívásában marad összekapcsolva. E szemlélődő viszonyulásnak önmagáért kell történnie, mondják a görögökre való hivatkozással. De ez a hivatkozás jogtalan. Mert egyrészt a „teória” nem önmagáért történik, hanem a szenvedély által, hogy a létezőnek mint olyanoknak a közelében és szorongattatásában maradjon. Másrészt azonban a görögök éppen azért küzdöttek, hogy ezt a szemlélődő kérdezést az ενεργεια legmagasabb módjaként, az ember „működésben léte”-ként ragadják meg és vigyék végbe. Eszük ágában sem volt, hogy a praxist a teóriához hasonlítsák, hanem fordítva a teóriát az igazi praxis legfőbb megvalósulásaként értelmezték. A görögök számára a tudomány nem tartozott a „kultúrjavak” közé, hanem a népi-állami ittlét belsőlég meghatározó közepé volt. A tudomány számukra nem a nem-tudott tudottá-tevéseinek pusztá eszköze, hanem az egész ittlétet élesben tartó és ezt átfogó hatalom volt.

A tudomány kérdező állhatatosság a szüntelenül rejtőzködő létezők egésze közepette. Ez a cselekvő kitartás tud mindamellet a sors előtti erőtlenségéről.

Das ist das anfängliche Wesen der Wissenschaft. Aber liegt dieser Anfang nicht schon zweieinhalb Jahrtausende zurück? Hat nicht der Fortschritt menschlichen Tuns auch die Wissenschaft verändert? Gewiß! Die nachkommende christlich-theologische Weltdeutung, ebenso wie das spätere mathematisch-technische Denken der Neuzeit haben die Wissenschaft zeitlich und sachlich von ihrem Anfang entfernt. Aber damit ist der Anfang selbst keineswegs überwunden oder gar zunichte gemacht. Denn gesetzt, die ursprüngliche griechische Wissenschaft ist etwas Großes, dann bleibt der *Anfang* dieses Großen sein *Größtes*. Das Wesen der Wissenschaft könnte nicht einmal entleert und vernutzt werden, wie es trotz aller Ergebnisse und „internationaler Organisationen“ heute ist, wenn die Größe des Anfangs nicht *noch* bestünde. Der Anfang ist noch. Er liegt nicht *hinter und* als das längst Gewesene, sondern er steht *vor* uns. Der Anfang ist als das Größte im voraus über alles Kommende und so auch über uns schon hinweggegangen. Der Anfang ist in unsere Zukunft eingefallen, er steht dort als die ferne Verfügung über uns, seine Größe wieder einzuholen.

Nur wenn wir dieser fernen Verfügung entschlossen uns fügen, um die Größe des Anfangs zurückzugewinnen, nur dann wird uns die Wissenschaft zur innersten Notwendigkeit des Daseins. Andernfalls bleibt sie ein Zufall, in den wir geraten, oder das beruhigte Behagen einer Gefahrlösen Beschäftigung zur Förderung eines bloßen Fortschritts von Kenntnissen.

Fügen wir uns aber der fernen Verfügung des Anfangs, dann muß die Wissenschaft zum Grundgeschehnis unseres geistig-volklichen Daseins werden.

Und wenn gar unser eigenstes Dasein selbst vor einer großen Wandlung steht, wenn es wahr ist, was der leidenschaftlich den Gott suchende letzte deutsche Philosoph, Friedrich Nietzsche, sagte: „Gott ist tot“ – , wenn wir Ernst machen müssen mit dieser Verlassenheit des heutigen Menschen inmitten des Seienden, wie steht es dann mit der Wissenschaft?

Dann wandelt sich das anfänglich bewundernde Ausharren der Griechen vor dem Seienden zum völlig ungedeckten Ausgesetztsein in das Verborgene und Ungewisse, d.i. Fragwürdige. Das Fragen ist dann nicht mehr nur die überwindbare Vorstufe zur Antwort als dem Wissen, sondern das Fragen wird selbst die höchste Gestalt des Wissens. Das Fragen entfaltet dann seine eigenste Kraft der Aufschließung des Wesentlichen aller Dinge. Das Fragen zwingt dann zur äußersten Vereinfachung des Blickes auf das Unumgängliche.

Solches Fragen zerbricht die Verkapselung der Wissenschaften in gesonderte Fächer, holt sie zurück aus der ufer- und ziellosen Zerstreuung in vereinzelte Felder und Ecken und setzt die Wissenschaft wieder unmittelbar aus der Fruchtbarkeit und dem Segen aller weltlichen Mächte des menschlich-geschichtlichen Daseins, als da sind: Natur, Geschichte, Sprache; Volk, Sitte, Staat; Dichten, Denken, Glauben; Krankheit, Wahnsinn, Tod; Recht, Wirtschaft, Technik.

Wollen wir das Wesen der Wissenschaft im Sinne des *fragenden, ungedeckten Standhaltens inmitten der Ungewißheit des Seienden im Ganzen*, dann schafft *dieser* Wesenswille unserem Volke seine Welt der innersten und äußersten Gefahr, d.h. seine wahrhaft *geistige* Welt. Denn „Geist“ ist weder leerer Scharfsinn, noch das unverbindliche Spiel des Witzes, noch das uferlose Treiben verstandesmäßiger Zergliederung, noch gar die Welvernunft, sondern Geist ist ursprünglich gestimmte, Wissende Entschlossenheit zum Wesen des Seins. Und die *geistige Welt* eines Volkes ist nicht der Überbau einer Kultur, sowenig wie das Zeughaus für verwendbare Kenntnisse und Werte, sondern sie ist die Macht der tiefsten Bewahrung seiner erd- und bluthaften Kräfte als Macht der innersten Erregung und weitesten Erschütterung seines Daseins. Eine geistige Welt allein verbürgt dem Volke die Größe. Denn sie zwingt dazu, daß die ständige Entscheidung zwischen dem Willen zur Größe und dem Gewährenlassen des Verfalls das Schrittgesetz wird für den Marsch, den unser Volk in seine künftige Geschichte angetreten hat.

Ez a tudomány kezdeti lényege. De vajon nincs-e e kezdet már két és félezer év távolában? Vajon a fejlődés nem változtatta-e meg az emberi ténykedést és magát a tudományt is? Bizonyára! Az ezt követő keresztény-teológiai világértelmezés éppúgy, mint a későbbi időben, az újkor matematikai-technikai gondolkodása a tudományt időben és tárgylag is eltávolította önnön kezdetétől. De ezzel a kezdetet még nem múlták felül, és nem tették semmivé. Mert feltéve, hogy az eredeti görög tudományt valami nagynak kell tekintenünk, úgy e nagynak kezdete ennek legnagyobbja. A tudomány lényegét sohasem lehetne kiüríteni és elhasználttá tenni, amint ezt korunkban teszik, minden eredmény és „nemzetközi szervezet” ellenére, ha a kezdet nagysága még nem állna. A kezdet még van. Nem mögöttünk van egy egykoron voltként, hanem előttünk van. A kezdet, mint a legnagyobb, eleve túlment minden eljövendőn, és így rajtunk is. A kezdet a jövőnkbe tört be, s ott áll, mint ami távolról rendelkezik fölöttünk, hogy nagyságát újból behozza.

Csak ha e távoli rendelkezésnek eltökélten engedelmessé válnánk, csak akkor lesz számunkra a tudomány az ittlét legbensőbb szükségességévé. Máskülönbén véletlenség marad, amelybe beteretvedhetünk, vagy az ismeretek fejlődésének pusztá követelményeként egy veszélytelen foglalkozás nyugodt kedvtelésévé lesz.

Ha azonban engedelmessé válnánk a kezdet távoli rendelkezésének, akkor a tudomány szellemi-népi ittlétünk alaptörténéssé kell hogy legyen.

És ha a mi legsajátabb ittlétünk is nagy változás előtt áll, ha igaz amit az utolsó szenvedélyesen Istent kereső német filozófus, Friedrich Nietzsche mondott, hogy „Isten halott” –, ha komolyan kell vennünk korunk emberének a létezők közötti elhagyatottságát, akkor hogyan is állunk a tudománnyal?

Akkor a görögök kezdeti csodált kitartása a létezők előtt átváltozik az elrejtettbe és bizonytalanba, illetve a kérdésesbe való teljes kivetettségbe. A kérdezés ekkor már nem a válaszhoz mint tudáshoz való felülmúlható előfok pusztán, hanem a kérdezés maga lesz itt a tudás legfőbb alakjává. A kérdezés ezt követően minden dolog lényegisége feltárásának legsajátosabb erejeként bontakozik ki. A kérdezés ekkor a pillantás legszélsőbb leegyszerűsítésére, az elkerülhetetlenre kényszerít.

Az ilyen kérdezés szétöri a tudományok elkülönült szakokra való betokosodását, visszahozza őket az egyedi területekre és szögletekre való parttalan és céltalan szétszóródásból, és a tudományokat újból közvetlenül az emberi-történelmi ittlét minden világi hatalmának termékenységéből és áldásából tételezi, amelyek a következőképpen vannak jelen: természet, történelem, nyelv; nép, erkölcs, állam; költészet, gondolkodás, hit; betegség, örület, halál; jog, gazdaság, technika.

Ha a tudomány lényegét kérdező értelemben, a létező egészének bizonytalansága közötti elfedetlen kitarásként akarjuk, akkor ez a lényeg-akarás megteremti népünk legbensőbb veszedelmének világát, vagyis a nép igazi szellemi világát. Mert a „szellem” sem nem üres élcselemjűség, sem nem az elmésség kötetlen játéka, és értelmes felosztások parttalan hajtása sem, világész, sem, hanem a szellem és lét lényegére hangolt tudó eltökéltség. És ahogy egy nép szellemi világa nem tekinthető egy kultúra felépítményének, úgy használható ismeretek és értékek fegyvertárának sem tekinthető, hanem hatalomnak tekinthető, önnön földi-vérségi erőinek legmélyrehatóbb megőrzésére, mint egy az ittlétének legbensőbb felindulására és legszélesebb megrázkódtatására való hatalom. A nép nagyságáról egyedül a szellemi világ kezdeszkedik. Mert ez kényszerít arra, hogy a nagysághoz való akarát és a hanyatlásra hagyatkozás közötti állandó döntés legyen a lépésrend azon menet számára, amely népünk eljövendő történelmét fogja megkezdeni.

Wollen wir dieses Wesen der Wissenschaft, dann muß die Lehrerschaft der Universität wirklich vorrücken in den äußersten Posten der Gefahr der ständigen Weltungewißheit. Hält sie dort stand, d.h. erwächst ihr von dort – in der wesentlichen Nähe der Bedrängnis aller Dinge – das gemeinsame Fragen und gemeinschaftlich gestimmte Sagen, dann wird sie stark zur Führerschaft. Denn das Entscheidende im Führen ist nicht das bloße Vorangehen, sondern die Kraft zum Alleingehenkönnen, nicht aus Eigensinn und Herrschgelüste, sondern kraft einer tiefsten Bestimmung und weitesten Verpflichtung. Solche Kraft bindet an das Wesentliche, schafft die Auslese der Besten und weckt die echte Gefolgschaft derer, die neuen Mutes sind. Aber wir brauchen die Gefolgschaft nicht erst zu wecken. Die deutsche Studentenschaft ist auf dem Marsch. Und *wen* sie sucht, das sind jene Führer, durch die sie ihre eigene Bestimmung zur begründeten, wissenden Wahrheit erheben und in die Klarheit des deutendwirkenden Wortes und Werkes stellen will.

Aus der Entschlossenheit der deutschen Studentenschaft, dem deutschen Schicksal in seiner äußerten Not standzuhalten, kommt ein Wille zum Wesen der Universität. Dieser Wille ist ein wahrer Wille, sofern die deutsche Studentenschaft durch das neue Studentenrecht sich selbst unter das Gesetz ihres Wesens stellt und damit dieses Wesen allererst umgrenzt. Sich selbst das Gesetz geben, ist höchste Freiheit. Die vielbesungene „akademische Freiheit“ wird aus der deutschen Universität verstoßen; denn diese Freiheit war unecht, weil nur verneinend. Sie bedeutete vorwiegend Unbekümmtheit, Beliebigkeit der Absichten und Neigungen, Ungebundenheit im Tun und Lassen. Der Begriff der Freiheit des deutschen Studenten wird jetzt zu seiner Wahrheit zurückgebracht. Aus ihr entfalten sich künftig Bindung und Dienst der deutschen Studentenschaft.

Die erste Bindung ist die in die Volksgemeinschaft. Sie verpflichtet zum mittragenden und mithandelnden Teilhaben am Mühen, Trachten und Können aller Stände und Glieder des Volkes. Diese Bindung wird fortan festgemacht und in das studentische Dasein eingewurzelt durch den *Arbeitsdienst*.

Die *zweite* Bindung ist die an die Ehre und das Geschick der Nation inmitten der anderen Völker. Sie verlangt die in Wissen und Können gesicherte und durch Zucht gestraffte Bereitschaft zum Einsatz bis ins Letzte. Diese Bindung umgreift und durchdringt künftig das ganze studentliche Dasein als *Wehrdienst*.

Die *dritte Bindung* der Studentenschaft ist die an den geistigen Auftrag des deutschen Volkes. Dies Volk wirkt an seinem Schicksal, indem es seine Geschichte in die Offenbarkeit der Übermacht aller weltbildenden Mächte des menschlichen Daseins hineingestellt und sich seine geistige Welt immer neu erkämpft. So ausgesetzt in die äußerste Fragwürdigkeit des eigenen Daseins, will dies Volk ein geistiges Volk sein. Es fordert von sich und für sich in seinen Führern und Hütern die härteste Klarheit des höchsten, weitesten und reichsten Wissens. Eine studentische Jugend, die früh sich in die Mannheit hineinwagt und ihr Wollen über das künftige Geschick der Nation ausspannt, zwingt sich von Grund aus zum Dienst an diesem Wissen. Ihr wird der *Wissensdienst* nicht mehr sein dürfen die dumpfe und schnelle Abrichtung zu einem „vornehmen“ Beruf. Weil der Staatsmann und Lehrer, der Arzt und der Richter, der Pfaffer und der Baumeister das volklichstaatliche Dasein führen und in seinen Grundbezügen zu den weltbildenden Mächten des menschlichen Seins bewachen und scharf halten, deshalb sind diese Berufe und die Erziehung zu ihnen dem Wissensdienst überantwortet. Das Wissen steht nicht im Dienste der Berufe, sondern umgekehrt: die Berufe erwirken und verwalten jenes höchste und wesentliche Wissen des Volkes um sein ganzes Dasein. Aber dieses Wissen ist uns nicht die beruhigte Kenntnisaufnahme von Wesenheiten und Werten an sich, sondern die schärfste Gefährdung des Daseins inmitten der Übermacht des Seienden. Die Fragwürdigkeit des Seins überhaupt zwingt dem Volk Arbeit und Kampf ab und zwingt es in seinen Staat, dem die Berufe zugehören.

Ha a tudománynak ezt a lényegét akarjuk, akkor az egyetem tanárságának az állandó világbizonytalanság veszedelmének legszélső állásaiba kell igazából előretörnie. Ha ott kitart, vagyis ha onnan – azaz minden dolog szorongatásának lényegi közelségéből – sarjad az együttes kérdés és a közösségien hangolt mondas, akkor eléggé erős lesz a vezérségre. A vezetésben nem a pusztá előljárás a döntő, hanem az erő az egyedül-menni-tudáshoz, nem önös érdekből és uralkodókedvből, hanem a legmélyebb rendeltetés által és a legszélesebb értelemben vett kötelezettség creje által. Az ilyen erő a lényegéhez köt, a legjobb kiválasztására teremt lehetőséget, és igazi követőket formál azokból, akik új mersszel bírnak. De a követőket nem nekünk kell fölébresztenünk. A német egyetemi diákság megmozdult. És akit keresnek, azok olyan vezetők, akik révén önnön rendeltetésüket megalapozott, tudó igazsággá akarják emelni, és a megvilágító-tevékenység szó és mű tisztaságába akarják állítani.

A német egyetemi hallgatóság eltökéltsége által, hogy a német sorsot ennek legvégső szorultságában is kiállják, egy akarat lesz az egyetem lényegévé. Ez az akarat akkor igazi akarat, ha a német egyetemi hallgatóság az új hallgatói jogon keresztül önmagát is lényegének törvényébe állítja és ezzel határolja körül legelőször is ezt a lényegét. Önmagunknak adni törvényt, ez a legnagyobb szabadság. A sokat megénekelt „akadémiai szabadság”-ot fel fogja rúgni a német egyetem, mivel ez a szabadság nem volt valódi, mert csupán tagadó volt. Csak gondtalanságot, a szándékok és hajlamok kedvszerűségét jelentette. Túlsúlyban, kötelességet jelentett a cselekvésben és cselekedni hagyásban. A német egyetemi hallgatóság szabadságának fogalma így most visszakerül tulajdon igazságához. Belőle bontakozik ki a jövőben a német egyetemi hallgatóság kötelezettsége és szolgálata.

Az első kötelezettség a népközösség iránti kötelesség. Ez a nép minden rendjének és tagjának fáradozásában, törekvésében és képességében való együttes tevőleges és szenvedőleges részvételre kötelez. Ez a kötelezettség ezt követően a munkaszolgálat által lesz megerősítve, és ezáltal fog az egyetemi ittlétben gyökeret verni.

A második kötelezettség a nemzet becsülete és a más népek között való küldetés iránti elkötelezettség. Ez követeli a tudás és a képesség által biztosított, és a nevelés által megkeményített készenlélet, az utolsó bevetésig. Ez a kötelezettség katonai-szolgálatként fogja átjárni és átfogni az egész egyetemi hallgatóság ittlétét.

A hallgatóság harmadik kötelezettsége az, amelyet a német nép szellemi rendeltetése iránt táplál. Ez a nép akkor munkálkodik a saját sorsán, amennyiben történelmét az emberi ittlét minden világformáló hatalma túlerejének nyilvánvalóságába helyezi belé, és önmaga szellemi világát mindig újonnan harcolja ki. Így akar ez a nép, ki lévén téve saját ittlétünk végső kérdésességének, szellemi néppé lenni. Az ilyen nép követeli magától és magáért vezéreiben és pástoraiban a legfőbb, legszélesebb és leggazdagabb tudás legkeményebb tisztaságát. Az olyan hallgatói ifjúság, amely korán merészkedik a férfikorba és akarata a nemzet eljövendő sorsára feszíti ki, alapjaiban kényszeríti magát a tudás szolgálatára. Az ő számukra a tanulószolgálat nem lehet egy „előkelő” hivatásra való gyors és fásult kiképzés pusztán. Mivel az államférfi és a tanító, az orvos és a bíró, a pap és az építőmester a népi állami ittlétet vezetik, és alapvonásaiban az emberi lét világgépző hatalmait tartják élesben és őrzik, azért ezek a hivatások, és az ezekre való nevelés a tanulószolgálatra van bízva. A tudás nem áll a hivatás szolgálatában, hanem fordítva: a hivatások gyakorolnak hatást és igazgatják a nép e lényegi és legfőbb tudását teljes ittlétünk kedvéért. Ez a tudás azonban számunkra nem magánvaló értékek és lényegek megnyugtató tudomásulvétele, hanem ez a létezők túlereje közötti ittlét legerősebb veszélyeztetése. A lét kérdésessége erőszakolja ki a népből a munkát és a küzdelmet, és mindezt államban teszi, amelyhez a hivatások tartoznak.

Die drei Bindungen – *durch* das Volk *an* das geschick des Staates *im* geistigen Auftrag – sind dem deutschen Wesen *gleichursprünglich*. Die drei von da entspringenden Dienste – Arbeitsdienst, Wehrdienst und Wissensdienst – sind gleich notwendig und gleichen Ranges.

Das mithandelnde Wissen um das Volk, das sich bereithaltende Wissen um das Geschick des Staates schaffen in eins mit dem Wissen um den geistigen Auftrag erst das ursprüngliche und volle Wesen der Wissenschaft, deren Verwirklichung uns aufgegeben ist – gesetzt, daß wir uns in die ferne Verfügung des Anfangs unseres geistig-geschichtlichen Dasein fügen.

Diese Wissenschaft ist gemeint, wenn das Wesen der deutschen Universität umgrenzt wird als die hohe Schule, die aus Wissenschaft und durch Wissenschaft die Führer und Hüter des Schicksals des deutschen Volkes in die Erziehung und Zucht nimmt.

Dieser ursprüngliche Begriff der Wissenschaft verpflichtet nicht nur zur „Sachlichkeit“, sondern zuerst zur Wesentlichkeit und Einfachkeit des Fragens inmitten der geschichtlich-geistigen Welt des Volkes. Ja – hieraus kann sich erst Sachlichkeit wahrhaft begründen, d.h. ihre Art und Grenze finden.

Die Wissenschaft nach diesem Sinne muß zur gestaltenden Macht der Körperschaft der deutschen Universität werden. Darin liegt ein Doppeltes: Lehrerschaft und Schülerschaft müssen einmal je in ihrer Weise vom Begriff der Wissenschaft *ergriffen* werden und *ergriffen bleiben*. Zugleich muß aber dieser Begriff der Wissenschaft umgestaltend eingreifen in die Grundformen, innerhalb derer die Lehrer und Schüler jeweils in Gemeinschaft wissenschaftlich handeln: in die *Fakultäten* und *Fachschaften*.

Die Fakultät ist nur Fakultät, wenn sie sich einem im Wesen ihrer Wissenschaft verwurzelten Vermögen geistiger Gesetzgebung entfaltet, um die *sie* bedrängenden Mächte des Daseins in die *eine* geistige Welt des Volkes hincinzugestalten.

Die Fachschaft ist nur Fachschaft, wenn sie sich von vornherein in den Bereich dieser geistigen Gesetzgebung stellt und damit die Schranken des Faches zu Fall bringt und das Mussige und Unehliche äußerlicher Berufsabrichtung überwindet.

In dem Augenblick, wo die Fakultäten und Fachschaften die wesentlichen und einfachen Fragen ihrer Wissenschaft in Gang bringen, sind Lehrer und Schüler auch schon von *denselben* letzten Notwendigkeiten und Bedrängnissen des volklich-staatlichen Dasein umgriffen.

Die Ausgestaltung jedoch des ursprünglichen Wesens der Wissenschaft verlangt Ausmaß an Strenge, Verantwortung und überlegener Geduld, daß dem gegenüber etwa die gewissenhafte Befolgung oder die eifrige Abänderung fertiger Verfahrensweisen kaum ins Gewicht fallen.

Wenn aber die Griechen drei Jahrhunderte brauchten, um auch nur die *Frage*, was das Wissen sei, auf den rechten Boden und in die sichere Bahn zu bringen, dann dürfen *wir* erst recht nicht meinen, die Aufhellung und Entfaltung des Wesens der deutschen Universität erfolge im laufenden oder kommenden Semester.

Aber *eines* freilich wissen wir aus dem angezeigten Wesen der Wissenschaft, daß die deutsche Universität nur dann zu Gestalt und Macht kommt, wenn die drei Dienste – Arbeits-, Wehr- und Wissensdienst – ursprünglich zu *einer* prägenden Kraft sich zusammenfinden. Das will sagen:

Der Wesenswille der Lehrerschaft muß zu der Einfachheit und Weite des Wissens um das Wesen der Wissenschaft erwachen und erstarken. Der Wesenswille der Schülerschaft muß sich in die höchste Klarheit und Zucht des Wissens hinaufzwingen und die Mitwissenschaft um das Volk und seinen Staat in das Wesen der Wissenschaft fordernd und bestimmend hineingestalten. Beide Willen müssen sich gegenseitig zum *Kampf* stellen. Alle willentlichen und denkerischen Vermögen, alle Kräfte des Herzens und alle Fähigkeiten des Leibes müssen *durch* Kampf entfaltet, *im* Kampf gesteigert und *als* Kampf bewahrt bleiben.

A három kötelezettség – a népen keresztül az állam sorsára a szellemi megbízatásban – a német lényeggel azonos eredetűek. A három ebből következő szolgálat – munkaszolgálat, katonai szolgálat, és tanulószolgálat – szükségszerűen egyenlők és azonos rangúak.

A népről való együttselekvő tudás és az állam sorsáról való készenlétben tartott tudás a szellemi rendeltetésről való tudással együtt alkotja a tudomány eredeti és teljes lényegét, amelynek megvalósítása a mi feladatunk – feltéve, hogy mi magunk, szellemi-történelmi itt-létünk kezdetének távoli rendelkezésébe illesztjük bele.

Erre a tudományra gondolunk, ha a német egyetem lényegét, mint azt a felső iskolát határoljuk körül, mely iskola a tudományokból és a tudományok által vezetett német nép vezetőit és sorsának pásthorait.

A tudománynak ez az eredeti fogalma nem csak „tárgyilagosság”-ra kötelez, hanem először is a nép történelmi-szellemi világa közepette való kérdéses egyszerűségére és lényegiségére. Igen – ebből lehet először a tárgyilagosságot igazából megalapozni, vagyis jellegét és határait megtalálni.

A tudomány ebben az értelemben kell hogy a német egyetem testületének alakító erejévé legyen. Ez pedig két dolgot jelent: a tanárság és a diákság végre a maguk módján a tudomány fogalmából kell hogy megragadják magukat, és ebben meg is kell hogy maradjanak. Ugyanakkor a tudománynak ez a fogalma átalakítóan bele kell hogy avatkozzék azokba az alapformákba, amelyeken belül a tanárok és diákok mindenkor közösségekben tudományosan tevékenykednek: a fakultásokba és a szakokba.

A fakultás csak akkor fakultás, ha önmagát egy-a-tudományának lényegébe gyökerező szellemi törvényadás képességévé bontakoztatja ki, hogy az őt szorongató itt-lét hatalmait a nép egyetlen szellemi világába formálja bele.

A szakosodás csak akkor szakosodás, ha önmagát eleve a szellemi törvényadás ezen környezetébe állítja bele, és ezzel ledönti a szak korlátait, és felülmúlja a nem igazi és dohos külsődleges hivatásképzést.

Abban a pillanatban, amikor a fakultások és a szakosodás tudományuk egyszerű és lényegi kérdéseit mozgásba hozzák, akkorra már a tanárok is és a diákok is a népi-állami itt-létnek ugyanazon végső szükségességei és szorongatásai által vannak átfogva.

A tudomány eredeti lényegének kialakítása kiterjedt szigorúságot, felelősséget és fölületes türelmet követel, hogy ezzel szemben a kész eljárás módok lelkiismeretes követése vagy szorgalmas átalakítása alig eshessen latba.

Ha azonban a görögöknek három évszázadra volt szükségük ahhoz, hogy pusztán a kérdést, hogy mi a tudomány, megfelelő talajra és biztos vágányra hozzák, akkor mi sem gondolhatjuk komolyan, hogy a német egyetem lényegének megvilágosodása és kibontakoztatása a folyó és a következő szemcszterben be fog következni.

A tudomány előbb megmutatott lényegéről egyet azonban természetesen tudhatunk, azt, hogy a német egyetem csak akkor nyeri el formáját és hatalmát, ha a három szolgálat – a munka, a katonai és tanuló szolgálat – egyetlen formáló erőben találkozik eredendően össze. Ez a következőt jelenti:

A tanárság lényegakarásának a tudás lényegét illetően a tudás egyszerűségére és szélességére kell ráébreszteni, és ezt kell megerősíteni. A diákság lényegakarátának önmagát a tudás legfőbb tisztaságába és nevelésébe kell felkényszerítenie, és a néppel, és az államukkal foglalkozó társtudományokat a tudomány lényegét keresve és meghatározva kell beformálniuk. Mindkét akarat kölcsönösen kész kell hogy legyen a küzdelemre. Minden akarat és gondolkodói képességnek, a szív minden erejének és a test minden képességének a küzdelemben keresztül kell kibontakoznia, a küzdelemben kell fokozódnia, és küzdelemként kell megőrződnie.

Wir wählen den wissenden Kampf der Fragenden und bekennen mit Karl von Clausewitz: „Ich sage mich los von der leichtsinnigen Hoffnung einer Errettung durch die Hand des Zufalles.“

Die Kampfgemeinschaft der Lehrer und Schüler wird aber nur dann die deutsche Universität zur Stätte der geistigen Gesetzgebung umschaffen und in ihr die Mitte der straffsten Sammlung zum höchsten Dienst am Volke in seinem Staat erwirken, wenn Lehrerschaft und Schülerschaft einfacher, härter und bedürfnisloser als alle anderen Volksgenossen ihr Dasein einrichten. Alle Führung muß der Gefolgschaft die Eigenkraft zugestehen. Jedes Folgen aber trägt in sich den Widerstand. Dieser Wesensgegensatz im Führen und Folgen darf weder verwischt, noch gar ausgelöscht werden.

Der Kampf allein hält den Gegensatz offen und pflanzt in die ganze Körperschaft von Lehrern und Schülern jene Grundstimmung, aus der heraus die sich begrenzende Selbstbehauptung die entschlossene Selbstbesinnung zur echten Selbstverwaltung ermächtigt.

Wollen wir das Wesen der deutschen Universität, oder wollen wir es nicht? Es steht bei uns, ob und wie weit wir uns um die Selbstbesinnung und Selbstbehauptung von Grund aus und nicht nur beiläufig bemühen oder ob wir – in bester Absicht – nur alte Einrichtungen ändern und neue anfügen. Niemand wird uns hindern, dies zu tun.

Aber niemand wird uns auch fragen, ob wir wollen oder nicht wollen, wenn die geistige Kraft des Abendlandes versagt und dieses in seinen Fugen kracht, wenn die abgelebte Scheinkultur in sich zusammenstürzt und alle Kräfte in die Verwirrung reißt und im Wahnsinn ersticken läßt.

Ob solches geschieht oder nicht geschieht, das hängt allein daran, ob wir als geschichtlich-geistiges Volk uns selbst noch und wieder wollen – oder ob wir uns nicht mehr wollen. Jeder einzelne entscheidet darüber *mit*, auch dann und gerade dann, wenn er vor dieser Entscheidung ausweicht.

Aber wir wollen, daß unser Volk seinen geschichtlichen Auftrag erfüllt.

Wir wollen uns selbst. Denn die junge und jüngste Kraft des Volkes, die über uns schon hinweggreift, *hat* darüber bereits *entschieden*.

Die Herrlichkeit aber und die Größe dieses Aufbruchs verstehen wir dann erst ganz, wenn wir in uns jene tiefe und weite Besonnenheit tragen, aus der die alte griechische Weisheit das Wort gesprochen:

τα ... μεγάλα πάντα επισφαλῆ ...

„Alles Große steht im Sturm...“ (Platon, Politeia 497 d, 9).

Mi a kérdezők tudó küzdelmét választjuk, és Carl von Clausewitz-cel valljuk: „Megtagodom a menekülés könnyelmű reményét, amelyet a véletlen keze adhat.”

A tanárok és diákok küzdő-közössége csak akkor fogja a német egyetemet a szellemi törvényhozás helyévé átformálni, és benne a legszigorúbb fegyelmezetség közepét; az álamában lakozó nép szolgálatát eredményezni, ha a tanárság és diákság önnön ittlétét minden más embertársánál egyszerűbben, keményebben és igénytelenebbül fogja berendezni. Minden vezetésnek el kell ismernie a követők önercét. Minden követés azonban ellenállást hord magában. Ez a lényegi ellentmondás a vezetésben és követésben nem kenhető el, és nem oldható ki.

A küzdelem tartja egyedül nyitottan az ellentétet, és ülteti a tanárok és diákok egész testületébe – azt az alaphangoltságot, amelyből az önmagát korlátozó önhangsúlyozás az eltökélt öneszméletet igazi önkormányzattá emeli.

Akarjuk-e a német egyetem lényegét vagy sem? Rajtunk áll, hogy az öneszmélésért és önhangsúlyozásért mennyire az alapjaiból, és nem pusztán mellékesen fáradozunk, vagy hogy – jobb szándékkal – csak régi berendezkedéseket változtatunk meg, és újakat fűzünk hozzájuk. Senki sem fog megakadályozni bennünket, hogy így cselekdjünk.

De akkor sem fog bennünket megkérdezni senki, hogy akarjuk-e vagy sem, ha a nyugat szellemi ereje fölmondja a szolgálatot, és eresztékei szétörnek, ha a leélt látszat-kultúra önmagában összeomlik, és erőit a zűrzavarba szakítja, s az örületben hagyja megfulladni.

Hogy mindez megtörténik-e vagy sem, egyedül attól függ, hogy mi, mint történelmi-szellemi nép akarjuk-e még, és újból akarjuk-e önmagunkat – vagy már nem akarjuk önmagunkat. Minden egyes ember részvesz ebben a döntésben, akkor is, és éppen akkor, ha kitérczen döntés elöl.

De mi azt akarjuk, hogy népünk kijöltse történelmi megbízatását.

Mi akarjuk önmagunkat. Mert a nép ifjú, legifjabb ereje, ártynálva fölöttünk, már döntött erről a kérdéstről.

E feltörekvés gyönyörűségét és nagyságát akkor értjük meg először igazán, ha magunkban hordjuk azt a mély és tágas higgadságot, amelyről a régi görög bölcsesség így beszél:

τα ... μεγαλα παντα επισφαλη ...

„Minden nagy viharban áll...” (Platón, Politeia 497 d.9).